

**DEN HØYERE
PÅTALEMYNDIGHET**

Justis- og beredskapsdepartementet, Lovavdelingen
Postboks 8005 Dep
0030 OSLO

Riksadvokaten

Deres referanse:
20/2302

Vår referanse:
20/2076 - 1 / ABS021

Dato:
07.12.2020

Høringsuttalelse - Etterforsknings- og påtaleplikt i store straffesaker, nytt straffebud om serieovergrep mv.

Det vises til departementets brev og høringsnotat 31. august d.å. med frist for hørings svar 1. desember. Det beklages at fristen er oversittet, og en håper departementet likevel finner mulighet til å ta hensyn til merknadene i det følgende.

Ettersom vurderinger i riksadvokatens brev til departementet 10. september 2019 i stor grad er løftet frem i høringsnotatet for uttalelse fra høringsinstansene, begrenser en seg i denne høringsuttalelsen til enkelte supplerende merknader.

Mulig endring i straffeprosessloven § 224

Riksadvokaten har merket seg at det i enkelte hørings svar fra Den høyere påtalemyndighet er foreslått at bestemmelsen i straffeprosessloven § 224 annet ledd annet punktum skilles ut som et eget ledd i paragrafen. En stiller seg positiv til dette redaksjonelle grepet, som – i større grad enn den minimumsløsningen for lovendring som er skissert i brevet herfra og i høringsnotatet – vil synliggjøre at hjemmelens saklige virkeområde ikke er avgrenset til etterforskning av saker om ellers straffbare handlinger begått av personer mellom 12 og 15 år.

Etter riksadvokatens syn er ordlyden som er foreslått i høringsnotatet å foretrekke fremfor å spesifisere nærmere i ordlyden i § 224 på hvilken måte plikten etter bestemmelsens første ledd kan begrenses. Slik riksadvokaten ser det, vil slike forsøk på spesifisering i lovbestemmelsen – som neppe kan innebære en uttømmende regulering – kunne gjøre det uklart om den nye ordlyden fullt ut viderefører den allerede eksisterende kompetanse. Spesifiseringer av den arten som er foreslått vil kunne ha den utilsiktede konsekvens at den eller de utvalgte momenter eller kriterier som angis uttrykkelig vil komme mer i forgrunnen enn andre. Over tid vil dette kunne ha den utilsiktede konsekvens at disse momentene gis en mer sentral rolle enn tidligere i

samtlige sakstyper, uten at dette har vært tilsiktet ved lovendringen. Hvilke hensyn som skal være de sentrale vil som før måtte utlegges med utgangspunkt i blant annet vilkåret om "rimelig grunn" i § 224 første ledd. Signaler fra lovgiver om hvorledes avgrensning av etterforskinger mer konkret skal kunne skje, herunder gjennom eksemplifisering for bestemte sakstyper, bør snarere gis gjennom forarbeider til lovendringen.

Når det gjelder ordvalget i den foreslåtte tilføyelsen i § 224, har en blitt oppmerksom på at den del av tilføyelsen som er satt i klammer, dersom den vedtas, med fordel kan endres fra "i omfattende saker" til "i omfattende saker *eller sakskomplekser*". Endringen vil tydeliggjøre at begrensninger i etterforskningsplikten kan skje i et videre perspektiv enn det enkelte straffbare forhold. Det innebærer at man etter omstendighetene helt vil kunne unnlate å etterforske en anmeldelse dersom den inngår i et større sakskompleks, der totaliteten tilsier en slik avgrensning av etterforskningen.

Riksadvokaten vil fremholde at det fra flere hold i påtalemyndigheten er gitt uttrykk for et klart ønske om retningslinjer fra riksadvokaten om avgrensningen av etterforsknings- og påtaleplikten. Retningslinjer fra øverste hold i påtalemyndigheten om for eksempel nettovergrepssaker vil riktignok ikke fortrenge behovet for gode påtalefaglige vurderinger og konkret skjønnsutøvelse på grunnlag av omstendighetene i den enkelte sak. Retningslinjer vil imidlertid bidra til en økt grad av trygghet og effektivitet for den enkelte påtalejurist med ansvar for slike saker, og bidra til likebehandling. Likebehandling av fornærmede ved behandlingen av større overgrepssaker vil blant annet kunne bidra til at den enkelte fornærmede opplever at ens eget forhold er blitt håndtert på en akseptabel måte under politiets og påtalemyndighetens behandling av et større sakskompleks. Den straffbare virksomheten i de sakstyper som aktualiserer endringsforslaget har som oftest stor geografisk utbredelse, og det vil til en viss grad bero på tilfeldigheter hvilket politidistrikt som først får befatning med virksomheten og dermed som hovedregel skal stå for etterforskningen, jf. påtaleinstruksen § 1-2 første ledd. Det ville være uheldig, og i ytterste konsekvens kunne danne grunnlag for berettiget kritikk, dersom det over tid etableres systematiske forskjeller mellom politidistriktenes behandling av disse krevende sakene. Den høyere påtalemyndighet arbeider systematisk med å heve kvaliteten på straffesaksbehandlingen, se blant annet direktiver om statsadvokatenes fagledelse av politiet i riksadvokatens rundskriv nr. 3/2020. Klarere retningslinjer for behandlingen av sakstyper der det må foretas krevende avgrensninger vil tilrettelegge for gjennomføringen av fagledelsestiltak som er egnet til å avdekke – og på sikt motvirke – utilsiktede ulikheter i politidistriktenes behandling av straffesaker, for eksempel en systematisk gjennomgang av utvalgte saker i tråd med rundskrivets punkt 4 b).

Betydningen av likebehandling bør også sees i sammenheng med § 6 i departementets

utkast til *ny lov om erstatning fra staten til voldsutsatte*, som har vært på høring med frist 4. desember. Lovutkastet § 1 fastsetter som kjent en hovedregel om at det må foreligge en rettskraftig dom for skadelidtes krav for at staten skal utbetale erstatning til voldsutsatte. Utkastet § 6 oppstiller en unntaksregel for blant annet fornærmede som er utsatt for handlinger som kan anses omfattet av en domfellelse etter den mulige nye serieovergrepbestemmelsen, slik at disse kan få utbetalt erstatning uten at det på forhånd er avsagt dom for kravet. Søknad om utbetaling av erstatning fra staten i slike tilfeller skal undergis en realitetsbehandling hos voldsoffererstatningsmyndigheten. Det er ikke nærmere spesifisert hva som i den forbindelse vil kreves av dokumentasjon eller lignende for at unntaksregelen i § 6 kommer til anvendelse. Nasjonale retningslinjer fra riksadvokaten om avgrensning av disse sakene, herunder anvisninger om hvilken type påtaleavgjørelser som bør treffes og på hvilket rettslig grunnlag, vil legge til rette for en større grad av forutberegnelighet og konsistens i de beslutninger påtalemyndigheten treffer i disse sakene. Dette antas å kunne bidra til et bedre grunnlag for voldsoffererstatningsmyndighetens saksbehandling, også dersom den løsning som er foreslått i utkastet til ny lov om voldsoffererstatning vedtas.

Mulig nytt straffebud for serieovergrep – foreldelse av straffansvar

Riksadvokaten gir sin tilslutning til departementets vurdering, på høringsnotatets side 26, om at det er nærliggende at en fullbyrdet overtredelse av et eventuelt straffebud om serieovergrep, i likhet med fullbyrdet overtredelse av §§ 291, 299 og 302, ikke skal være gjenstand for foreldelse, jf. straffeloven § 91 annet punktum.

På samme måte som lovbrudd begått i idealkonkurrens undergis samme foreldelsesfrist etter straffeloven § 86 tredje ledd, kan den sammenheng som den foreslåtte nye § 290 vil etablere mellom seksuelle overgrep, og behovet for å bedømme det samlede volumet av overgrep under ett, tilsi at heller ikke straffansvaret for mindre alvorlige seksuallovbrudd som er begått i den aktuelle perioden anses foreldet. En antar at et unntak fra de alminnelige foreldelsesfristene for de mindre alvorlige seksuelle overgrepshandlingene først og fremst ville få betydning i saker med et høyt antall fornærmede der enkelte fornærmede utelukkende er blitt utsatt for lovbrudd med en kortere foreldelsesfrist.

Jørn Sigurd Maurud

Alf Butenschøn Skre
kst. statsadvokat

Dokumentet er elektronisk godkjent og har derfor ingen signatur

